



SUPLIMENT LA SESIZARE
privind excepția de neconstituționalitate înregistrată la Curtea
Constituțională cu nr. 59g la data de 11.05.2022, expediată de către Curtea de
Apel Cahul prin încheierea din 06.05.2022

14:50
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
A REPUBLICII MOLDOVA
Intrare Nr. 97 - 59g/22
" 18 " 05 2022

A. Autorul excepției de neconstituționalitate**A.2. Persoană juridică:**

1. Denumire și sediu: SRL „Alen Mart Grup”, în proces de lichidare, cu sediul în or. Taraclia, str. General Inzov, 7.

2. Numărul și data înregistrării: IDNO 1004603007427, înregistrată pe data de 16.11.2004.

3. Numele administratorului: Enache Svetlana.

5. Reprezentant: – nu este.

6. Adresa reprezentantului (va fi anonimizată): – nu este.

7. Telefonul și e-mail-ul reprezentantului (vor fi anonimizate) – nu este.

A.3. Instanța de judecată

1. Denumirea instanței de judecată/sediu: Curtea de Apel Cahul, mun. Cahul, str. Ștefan cel Mare, 30.

2. Judecător/complet de judecată: Movilă Vitalie, Dvurecenschii Evghenii, Pilipenco Serghei.

4. Adresa instanței de judecată: mun. Cahul, str. Ștefan cel Mare, 30.

5. Telefonul și e-mail-ul instanței de judecată: (0299) 2-55-85, cach@justice.md.

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecării instanței de drept comun

Pe data de 06.05.2022, Curtea de apel Cahul, în componența judecătorilor Movilă Vitalie, Pilipenco Serghei, Dvurecenschii Evghenii, a pronunțat încheierea de admitere a cererii lui Enache Svetlana cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate.

Astfel, s-a ridicat în fața Curții Constituționale a Republicii Moldova, excepția de neconstituționalitate a art. 12² din Codul de procedură civilă și a art. 135, alin. 6 și art. 181, alin. 4 din Legea insolvenței nr. 149 din 29.06.2012.

Ulterior, prin scrisoarea de ieșire nr. 1377 din 10.05.2022, Curtea de apel Cahul, a expediat Curții Constituționale sesizarea lui Enache Svetlana, cu anexarea mai multor acte, în calitate de anexă.

Sesizarea în cauză, cu anexele la ea, au fost primite de Înalta Curte, pe 11.05.2022 (intrare nr. 59g).

C. Obiectul sesizării

1.

Enache Svetlana susține argumentele din sesizarea inițială.

Aceasta solicită ca Înalta Curte să verifice constituționalitatea următoarelor texte legislative:

Articolul 12² – din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova:

(1) Dacă în procesul judecării cauzei într-o instanță de judecată se atestă dificultăți la aplicarea corectă a normelor de drept material sau procedural, instanța de judecată solicită Plenului Curții Supreme de Justiție, din oficiu sau la cererea participanților la proces, să emită un aviz consultativ cu privire la modul de punere în aplicare a legii. Avizul consultativ se publică pe pagina web a Curții Supreme de Justiție.

(1¹) Solicitarea avizului consultativ trebuie să se refere la dificultăți de aplicare corectă a normei de drept susceptibile de interpretări diferite. Solicitarea avizului consultativ nu va conține formularea unei simple întrebări cu privire la aplicarea unui text de lege.

(1²) Obiectul solicitării îl constituie o veritabilă problemă de drept dacă întrunește următoarele condiții:

a) solicitarea este formulată în legătură cu existența unei cauze aflate în curs de examinare în instanța de judecată;

b) lămurirea problemei de drept este determinantă pentru soluționarea în fond a cauzei în care a fost ridicată;

c) problema este nouă, interpretarea dată problemei de drept nu a fost soluționată printr-un aviz consultativ anterior.

(2) În cazul în care instanța de judecată respinge demersul participanților la proces privind solicitarea unui aviz consultativ din partea Plenului Curții Supreme de Justiție, aceasta va emite o încheiere nesusceptibilă de recurs.

(3) În cazul în care decide respingerea solicitării, Plenul Curții Supreme de Justiție emite o încheiere motivată care nu se supune niciunei căi de atac și care se publică pe pagina web a Curții Supreme de Justiție.

(4) Avizul consultativ al Plenului Curții Supreme de Justiție nu mai este obligatoriu pentru Curte în cazul în care ulterior se modifică legea sau se schimbă modul de punere în aplicare a acesteia.

(5) Solicitarea avizului consultativ se dispune printr-o încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă pînă la pronunțarea Plenului Curții Supreme de Justiție asupra solicitării de emitere a avizului consultativ se amîină pledoariile.

Articolul 135, alin. 6 din Legea nr. 149 insolvenței din 29.06.2012 – Prin încetarea procesului, debitorul se descarcă de obligațiile pe care le avea înainte de intrare în procedura falimentului, cu excepția cazului cînd este tras la răspundere subsidiară în modul prevăzut de lege. Degrevarea de obligații a debitorului nu atrage degrevarea de obligații a fidejursorului, a garantului gajist/ipotecar sau a codebitorului.

Articolul 181, alin. 4 din Legea nr. 149 insolvenței din 29.06.2012 – Degrevarea de obligații a debitorului nu atrage degrevarea de obligații a fidejursorului, a garantului gajist/ipotecar sau a codebitorului.

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție

Enache Svetlana, consideră că în cazul invocat de aceasta sunt incidente următoarele drepturi garantate de Constituția Republicii Moldova, în calitate de Lege Supremă:

- Art. 1, alin. 3 din Constituție proclamă Republica Moldova ca un stat de drept și democratic;

- Art. 15 din Legea Supremă care dispune că Cetățenii Republicii Moldova beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea;

- Art. 16, alin. 2 garantează că Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială;

- Art. 20, alin. 1 din Constituție care prevede că Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime;

- Conform art. 23, alin. 2 din Constituție se prevede că Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative;

- Art. 26, alin. 1 care dispune că Dreptul la apărare este garantat. Iar alin. 2 de la același articol prevede că Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale;

- Potrivit art. 46, alin. 1 din Constituția RM prevede că Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului sînt garantate.

E. Argumentarea pretensei încălcări a unuia sau a mai multor drepturi garantate de Constituție

Autorul sesizării consideră că textele legislative invocate supra contravin prevederilor din Legea Supremă care au fost invocate mai sus. În sesizarea inițială, au fost invocate argumentele de rigoare, care dovedesc neconstituționalitatea acestora.

Suplimentar, la cele stipulate menționăm și următoarele aspecte.

1.

Dispozițiile criticate din articolele 135 alin. (6) și 181 alin. (4) din Legea insolabilității nr. 149 din 29.06.2012 sunt în contradicție cu articolele 20 (*accesul liber la justiție*) și 26 (*dreptul la apărare*) din Constituție sub următoarele aspecte.

Accesul liber la justiție constituie un principiu fundamental al organizării oricărui sistem judiciar democratic fiind consacrat într-un șir de documente internaționale. Mecanismul statal de apărare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, un factor de primă importanță, constituie buna funcționare a autorității judecătorești, astfel încât să se asigure oricărei persoane dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în jurisprudența sa, a statuat că dreptul de acces la justiție trebuie să fie un drept efectiv, fără a fi însă un drept absolut.

Accesul liber la justiție, consacrat în art. 20 din Constituție, presupune și apărarea dreptului la un proces echitabil. Eficiența unui proces echitabil nu poate fi percepută fără funcționarea bună a sistemului instituțional în domeniul justiției. Totodată, o justiție eficientă nu poate fi percepută fără o prestație profesionistă din partea celor ce înfaptuiesc justiția. Această impune ca judecătorii trebuie să aplice normele de drept corect și uniform. Ceea ce lipsește în speță din sesizarea privind excepția de neconstituționalitate față de articolele 135 alin. (6) și 181 alin. (4) din Legea insolabilității. Practica neuniformă a instanțelor de drept comun încalcă dreptul debitorului S.R.L. „Alen Mart Grup” la un proces echitabil, precum și la cunoașterea preciză a drepturilor sale.

Se atestă în ultimii ani că instanțele judecătorești au o practică atât de divergență, încât s-a ajuns la aceea că nu numai cetățenii nu știu cum trebuie să procedeze, dar nici judecătorii. Din care considerente Curtea Supremă de Justiție a ajuns la concluzia că este necesar de a da opinii consultative judecătorilor. Iar în speță solicitarea judecătorilor Curții de Apel Cahul privind explicarea modului de aplicare și interpretare a normelor criticate din Legea insolabilității a fost restituită fără examinare.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, precum și Curtea Constituțională a Republicii Moldova au reiterat în jurisprudența sa că, în legătură cu necesitatea aplicării corecte și uniforme a normelor de competență, de procedură propriu zisă și exercitare a căilor de atac, instanțele de judecată superioare urmează să emită recomandări privind aplicarea și interpretarea normelor de drept.

De aceea, interpretările diferite, care se dau anumitor probleme de drept, ca urmare a ambiguității actelor normative, a frecventelor modificări operate în legislație, cauzează lipsa de unitate a jurisprudenței – unul dintre principalii factori negativi care influențează încrederea cetățenilor în buna funcționare a justiției.

Dreptul la un proces echitabil presupune și posibilitate rezonabilă a părții de a-și expune cauza instanței de judecată, ceea ce se realizează prin asigurarea dreptului la apărare, garantat de art. 26 din Constituție. În cazul de față, debitorului i-a fost încălcat

dreptul de apărare prin faptul că i-a fost îngădită posibilitatea de a beneficia de explicare a modului de aplicare și de interpretare a prevederilor legale.

2.

Art. 1, alin. 3 din Constituție proclamă Republica Moldova ca un stat de drept și democratic.

În jurisprudența constantă a Înaltei Curți, se menționează că exigențele statului de drept presupun *inter alia* asigurarea legalității și a certitudinii juridice.

Spre exemplu, în Hotărârea nr. 5 din 06.03.2018 a Curții Constituționale, se prevede că principiul legalității și al certitudinii juridice este esențial pentru garantarea încrederii în statul de drept și constituie o protecție împotriva arbitrarului.

Așadar, asigurarea și respectarea acestor principii obligă statul să edicteze într-o manieră clară și previzibilă normele adoptate. Adoptarea de către legiuitor a unor legi accesibile, previzibile și clare se impune și prin articolul 23, alin. 2 din Constituție, care stabilește obligația statului de a asigura dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle sale.

În acest sens, norma constituțională stabilește că statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

În Hotărârea nr. 26 din 23.11.2010, Curtea a reținut că: *„Pentru a corespunde celor trei criterii de calitate – accesibilitate, previzibilitate și claritate – norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art. 23 din Constituție care statuează obligația statului de a garanta fiecărui om dreptul de a-și cunoaște drepturile. [...]”*

CtEDO în jurisprudența sa, a subliniat importanța asigurării accesibilității și previzibilității legii, instituind o serie de repere, pe care legiuitorul trebuie să le aibă în vedere pentru respectarea acestor exigențe.

Astfel, Curtea Europeană a menționat că nu poate fi considerată „lege” decât o normă enunțată cu suficientă precizie, pentru a permite individului să-și corecteze conduita. În special, o normă este previzibilă atunci când oferă o anumită garanție contra atingerilor arbitrare ale puterii publice (*Amann vs. Elveția*, hotărârea CtEDO din 16 februarie 2000, §56). Testul preciziei legii impune ca legea, în situațiile în care oferă o anumită marjă de discreție, să indice cu suficientă claritate limitele acesteia (cauza *Silver* și alții v. Regatul Unit, hotărârea din 25 martie 1983, §80).

În acest sens, în Hotărârea nr. 26 din 27.09.2016, Curtea Constituțională a reținut că *la elaborarea unui act normativ legiuitorul trebuie să respecte normele de tehnică legislativă pentru ca acesta să corespundă exigențelor de calitate. Astfel, pentru a exclude orice echivoc, textul legislativ trebuie să fie formulat clar, fluent și inteligibil, fără dificultăți sintactice și pasaje obscure.*

Prin urmare, destinatarii trebuie să fie în măsură să prevadă consecințele ce pot decurge dintr-un act determinat doar în baza prevederilor care îl specifică, adică prin aplicarea simplă a regulilor de interpretare lingvistică sau prin aplicarea actelor subordonate acestui act.

De asemenea, textul legislativ trebuie să corespundă principiului unității materiei legislative sau corelației între textele regulatorii, pentru ca persoanele să-și poată adapta comportamentul la reglementările existente, ce exclud interpretările contradictorii sau concurența între normele de drept aplicabile. Astfel, legea trebuie să reglementeze în mod unitar, să asigure o legătură logico-juridică între dispozițiile pe care le conține, iar în cazul unor instituții juridice cu o structură complexă să prevadă elementele ce disting particularitățile lor.

Prin urmare, Curtea reține că previzibilitatea și claritatea constituie elemente sine qua non ale constituționalității unei norme, care în activitatea de legiferare acestea nicidecum nu pot fi omise.

În cazul nostru, art. 135 ȧ. 6 și art. 181 ȧ. 4 este lipsit de previzibilitate și claritate. Acest aspect a fost confirmat de Curtea de Apel Cahul, care, în încheierea sa din 05.06.2020, a trimis cauza la Curtea Supremă de Justiție pentru un aviz consultativ, declarând că necesitatea unui aviz consultativ a fost impusă de practica instanței, care nu a fost generalizată și nu a fost uniformă.

Acest moment negativ este indicat și Legea pentru aprobarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia nr. 211 din 06.12.2021 ȧ Anexa nr. 1 - *Calitatea actului de justiție este determinată și de existența unei practici judiciare unificate și predictibile, care constituie un deziderat generat de necesitatea asigurării securității raporturilor juridice prin evitarea pronunțării unor hotărâri divergente privind probleme identice. [...] Practica neunitară determinată de aplicarea și interpretarea neunitară a legislației este contrară principiului securității juridice, care constituie unul dintre elementele fundamentale ale statului de drept.*

3.

Din circumstanțele litigiului reiese că față de SRL „Alen Mart Grup”, a fost intentată procedura de insolabilitate la 30.09.2016.

Este lesne de observat că asociații acestei întreprinderi, s-au condus la luarea deciziilor ce țin de activitatea acestei companii, reieșind din prevederile existente de atunci ale Legii insolabilității din 29.06.2012.

În acea perioadă de timp, art.135, alin. 6 al acestei legi, avea următoarea redacție: **„Prin încetarea procesului, debitorul se descarcă de obligațiile pe care le avea înainte de intrare în procedura falimentului, cu excepția cazului când este tras la răspundere subsidiară în modul prevăzut de lege”,** iar art. 181, alin. 4 prevedea că: **„Degrevarea de obligații a debitorului nu atrage degrevarea de obligații a fidejursorului sau a codebitorului principal.”**

Reieșind din aceste dispoziții normative, prepușii acestei întreprinderi și-au ales modul de conduită, și-au determinat deciziile.

Ulterior, legislatorul a intervenit și a modificat aceste prevederi, completându-le, după cum urmează: la art. 135, alin. 6 pe data de 14.09.2020, s-a introdus și propoziția: **„Degrevarea de obligații a debitorului nu atrage degrevarea de obligații a fidejursorului, a garantului gajist/ipotecar sau a codebitorului.”**

La fel, art. 181, alin. 4, la aceeași dată, prevedea că **„Degrevarea de obligații a debitorului nu atrage degrevarea de obligații a fidejursorului, a garantului gajist/ipotecar sau a codebitorului.”**

Prin urmare, aceste modificări nu au fost previzibile, lăsând o incertitudine ce ține de aplicarea în timp a lor, sub un dublu aspect:

- nu au fost previzibile pentru factorii de decizie ai întreprinderii care în anul 2016 și-au adaptat conduita, reieșind din prevederile normative existente de atunci;

- nu sunt suficient de clare aceste dispoziții, în ceea ce ține de aplicarea lor – se aplică și situațiilor de dinaintea anului 2020 sau, începând pentru situațiile din anul 2020.

Astfel, considerăm că aceste modificări contravin art. 1, alin. 3 din Constituție, art. 20, 23 și 26 din Legea Supremă, afectând în substanță respectarea lor.

Aceste prevederi se aplică neuniform, imprevizibil de instanțele judecătorești, iar faptul că, inclusiv Plenul Curții Supreme de Justiție, a refuzat să explice modul de aplicare a dispozițiilor în cauză, reflectă încălcarea dreptului la apărare al debitorului, inclusiv sub acest aspect.

4.

Art. 15 din Legea Supremă prevede că *Cetățenii Republicii Moldova beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea, iar art. 16, alin. 2 dispune că Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.*

Considerăm că modificările legislative operate la art. 135, alin. 6 și la art. 181, alin. 4 încalcă universalitatea și egalitatea în fața legii a fidejuratorului, a garantului/ipotekar sau a codebitorului în comparație cu debitorul principal.

La caz, specificăm că atunci cînd obligația principală este stinsă, prin efectul hotărîrii judecătorești pronunțate în materie de insolvabilitate, menținerea unei obligații accesorii, fără existența celei de bază, încalcă egalitatea în fața legii a persoanelor respective, în comparație cu ceilalți subiecți implicați în această ecuație juridică.

Aici mai apare o întrebare logică: în eventualitatea în care fidejuratorul/debitorul ipotecar, a fost urmărit în justiție și executat de executorul judecătoresc, dreptul său de regres față de cine va fi îndreptat?

Or, debitorul principal, ca atare, a fost descărcat de obligații. Oare în acest mod, nu se lezează în substanță respectarea egalității și universalității în drepturi (art. 15, 16 din Constituție)?

Răspunsul este unul pozitiv și anume că într-adevăr se încalcă aceste drepturi persoanelor vizate în textele legislative contestate.

Nu este clar de ce anumiți creditor, pierd creanțele lor, în timp, ce băncile, de pildă, pot valorifica creanțele de la fidejutori și debitorii ipotecari/gajiști.

La fel, se crează obligații suplimentare pentru aceste persoane.

Făcînd testul juridic în materie de constituționalitate, considerăm că: există o ingerință în drepturile invocate supra; aceasta este prevăzută de lege; dar imixtiunea în cauză nu urmărește un scop legitim și nu este proporțională.

Ba din contra, se încearcă protejarea unui cerc îngust de persoane care au anumite interese în reglementarea juridică a păstrării în timp a unei obligații accesorii, în timp ce cea principală nu mai există.

Astfel este indiscutabil că aceste prevederi normative contravin și art. 15, 16 din Constituția Republicii Moldova.

La fel, aplicînd aceste prevederi în practică, reiese că în situația în care debitorul este descărcat de obligațiile în baza cărora a și fost intentată procedura de insolvabilitate, patrimoniul fidejuratorului, debitorului ipotecar este urmărit, chiar dacă, obligația principală nu mai există.

Prin urmare, prin efectul acestor prevederi normative, se atentează în mod neconstituțional, inadmisibil, la proprietatea unor persoane, puse în condiții de inferioritate cu debitorul principal, afectând în substanță și dreptul garantat de art. 46, alin. 1 din Constituția Republicii Moldova.

Or, această urmărire a patrimoniului, în cazul de față, nu urmărește un scop legitim și, la fel nu este proporțională cu obiectivele stipulate.

În fine, eu, Enache Svetlana, susțin argumentele invocate în sesizarea inițială, dar ridic anumite probleme de drept, inclusiv prin prezentul formular de sesizare.

Prin urmare, în temeiul art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova,

SOLICIT:

Declararea neconstituționalității ale:

a) dispozițiilor art. 12² din Codul de procedură civilă sub aspectul încălcării dreptului la un proces echitabil, garantat de art. 20 din Constituție, precum și încălcării dreptului de apărare, garantat de art. 26 din Constituție, ambele în coraborare cu art. 23 din Constituție, care stabilește dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle.

b) dispozițiilor art. 135 alin. (6) și art. 181 alin. (4) din Legea insolvenței nr. 149 din 29.06.2012 sub aspectul încălcării dreptului la un proces echitabil, garantat de art. 20 din Constituție, precum și încălcării dreptului de apărare, garantat de art. 26 din Constituție, ambele în coraborare cu art. 23 din Constituție, care stabilește dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle.

F. Lista documentelor relevante (dacă este cazul)

- copia prezentului formular.

G. Declarația și semnătura autorului sesizării

Declar pe propria onoare că informațiile ce se conțin în prezent supliment la sesizare sunt exacte și corespund adevărului.

Enache Svetlana